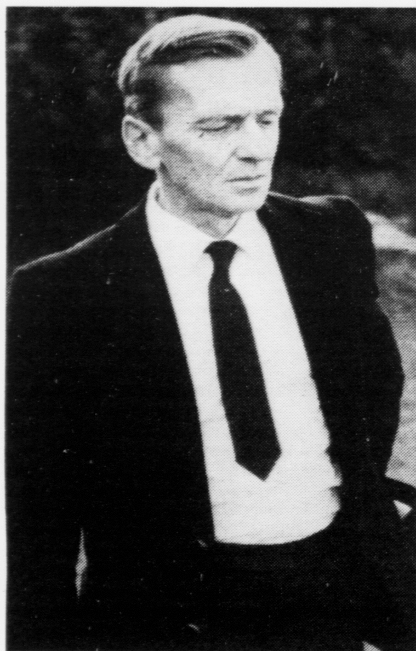

St Kilda: Ein avbyrgdur heimur eftir Hans Thomsen

ST. KILDA: 9. partur Hin gátuføri barnadeyðin

Garður teirra deyðu

Tann dapraða sjónin á Hirta, sjálvt á okkara døgum, er tann litli eggklíngur, kirkjugarðurin nakrar fáar metrar aftanfyri »Main Street«. Umgjrdur av einum færligum grótgarði, so kariatúr ikki sluppu framat, og við rubbutum træportri, var kirkjugarðurin altíð avtakin við brennnotum, mækjum og grasi. Her fingi St. Kilda-búgvar ta seinastu hvíldina.

Tá ein oyggjabúgvi doyði, varð eitt órímað sorgarkvæði yrkt, har hin deyði varð róstur fyri tær góðu síður, hann hevði havt. Tá fólk doyðu, stóðgáði alt arbeiði og hond varð ikki tikin í nakað í eina viku. Vakt varð hvørja nátt uppi yvir tí deyða, til hann fór í jørðina. Eisini tann litli skúlin varð stongdur og farið varð ikki aftur í skúla, fyrr enn ein hóskandi syrgitið var umliðin.

Konufólkini lótu hin deyða í líkverjuna. Eitt av hesum reyðu turrikløðunum, sum vóru so eyðkend fyri St. Kilda, varð vakt fleiri ferðir um høvðið. Líkið varð lagt í ein sekk av grovliga vovnum reyðum klæði og bundið varð fyri endan oman fyri høvðið. So varð líkið standandi í húsnum, har hin deyði hevði búð og vakt uppi yvir tí hvørja nátt, til jarðarferðin fór fram.

Eitt hitt torførasta arbeiðið var at gera kistuna. Trævøkstur var eingin á Hirta og St. Kildabúgvar høvdu tí eina plankarúgvu, teir høvdu fingið sendandi innan av meginlandinum, liggjandi í einum úthúsi tætt hjá prestahúsunum. Kistuna gjørdi menninir niðri í pakkhúsinum, vildu ikki vera fyri eygunum á hinum bygðarfólkunum og royndu at evna hana til sum frægast, serliga har herðarnir

skuldu vera. Av tí at prestur var hin einasti í bygðini, sum hevði komfyr, gingi teir til hansara eftir heitum vatni. »Vit vistu«, skrivur Mary Cameron í endurminningum sínum, »at tá onkur av monnunum kom í dyrnar eftir einum ketli av kókandi vatni, leið kistuni rættiliga væl«. Tað kókeita vatnið varð stoytt á viðin fyri at gera hann meira liðiligan, so hann varð lættari at evna til. Kisturnar vóru altíð ómáláðar og henkur av messing ella øðrum metali høvdu tær ongantið.

Hin deyði varð ongantið settur í kirkjuna. Øll jarðarferðin sum hon var fór fram á grøvini, sama hvussu veðrið so var. Fyrst varð ein sálmur sungin, síðan lisið úr biblíni, so aftur sungið og at enda bað allur líkskarin eina bøn. Tá komið var til hús aftur, syrgdi øll bygð-

in í eina viku. Hetta var hjartanemandi og sýndi ikki bert, hvussu sterka gudstrúgv hesir oyggjabúgvar høvdu, men eisini hvussu álvarsamt tað var at missa nakran í einum so lítlum bygðarsamfelag, har øll stóðu hvør øðrum so nær.

Fólkatalið

Eitt vandamál, sum altíð stingur seg upp í einum avbyrgdum samfelag er, at tað sjálvt er ført fyri at uppihalda einum hóskandi fólkatali, sum tað er ført fyri at bera. St. Kildabúgvar noyddust mest sum bert at lita á tað avkom, teir sjálvir vóru førir fyri at fáa undan til tess at tryggja framtíðina hjá lítla samfelagi teirra. Til ber at fáa tilflytarar, tá tey, sum hug hava at koma, antin kenna víðurskiftini frammanundan, ella eisini lættliga eru før

fyri at laga seg eftir teimum nýggju umstøðunum, men á einari oyggj sum Hirta, ið lá so langt av leið frá hinum partinum av skotska samfelagnum og har lívskorini lítið líktust teimum á hinum oyggjunum, og teimum inni á meginlandinum ikki um at tala, vóru hesir møguleikar ikki stórir. Tí máttu St. Kilda-búgvar sjálvir seta eina sterka og heilsugóða ætt við, so lívið í oyggjunum kundi halda fram.

Eini hundrað mundi helst verið eitt rættiliga væl hóskandi fólkatali fyri St. Kilda. Við slíkum fólkatali — og um leið helvt um helvt av hvørjum kyni — mundi verið reiðiliga liviligt har. Við einum minni fólkatali og einum ónáttúrligum ójavnna millum kynini, serliga um konufólkið skuldi verið í stórum meiriluga, vildi lívið úti í oyggjunum verið eitt ótolandi baks.

Tá ið søgurmaðurin Martin Martin vitjaði Hirta í 1697, metti hann fólkíð har at vera 180 í tali, men gloymdi at viðmerkja, hvussu nógv mannfólk vóru í mun til konufólkið, men kortini munnu menninir tá hava verið nógvir í tali, tí tað stóðu oyggjarnar í besta blóma. Í 1758 var fólkatalið minkað niður í 88, og av hesum vóru 38 mannfólk. Tað, at fólkatalið var minkað so nógv hesi stívliga 60 árin, stóðst av, at pokurnar høvdu gingið ringar hesi árin.

Tá tók eigarin av St. Kilda, góðseigarin MacLeod í Dunvegan á Skye, at eggja uppsitarum sínum aðrastaðni at seta seg niður í oyggjunum og hevði hetta við sær, at fólkatalið seinast í 18. öld aftur lá um 100 og hetta talið helt sær so dánt fram til 1851, men árið eftir gjørdi 36 St. Kilda-búgvi-

Í hvørjum húsi var í minsta lagi ein rokkur. Konufólkini karðaðu og spunnu. Meginparturin av tógnum fór til tweed-klæði

